

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมโดยสร้างเสริมสุขภาพคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเองครอบครัว ชุมชน เพื่อให้สามารถจัดการสุขภาพแบบพึ่งตนเองได้

พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๑ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และมาตรา ๒๙ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อท้องถิ่นโดยมีสถานศึกษาเป็นฐานและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเอื้อต่อเศรษฐกิจฐานราก มีมาตรา ๒๔ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนจนถึง นักเรียน ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นในการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกันทุกระดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่มีภารกิจในการจัดการศึกษา วิจัยและบริการวิชาการ มีวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาทางด้านสังคมศาสตร์วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยใช้วิจัยควบคู่การเรียนการสอนเพื่อใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาอย่างกลมกลืนกับท้องถิ่น มุ่งเน้นการจัดการศึกษาโดยทำงานเชื่อมโยงกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วน

ร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ๒๕๕๒ โดยที่นอกจากชุมชนได้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความรู้กับสถานศึกษา มีการตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ผลผลิตของสถานศึกษา ก็เป็นไปตามความต้องการของชุมชน และสถานศึกษาก็จะได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากชุมชนอย่างเต็มที่ ในการดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติพันธกิจที่สนองตามนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขของชุมชน

เทคโนโลยีการสื่อสาร ปัจจุบันเริ่มมีบทบาทในการดำเนินชีวิตและมีส่วนช่วยในการสนับสนุนสื่อทางการศึกษา โดยสื่อสมัยใหม่นิยมเป็น สื่อการเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพราะสะดวกรวดเร็วและเข้าใจง่าย องค์การบริหารส่วนตำบลนาปัง เป็นตำบลเก่าแก่ที่มีความเป็นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ตามหลักฐานการสร้างพระพุทธรูปปางลีลา ประมาณปี พ.ศ.๑๙๗๐ ประชาชนส่วนใหญ่ใหญ่พูดภาษาไทยล้านนา มีแหล่งท่องเที่ยววัดนาปัง เป็นวัดเก่าแก่สร้างมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีโบราณวัตถุและโบราณสถานต่าง ๆ เช่น พระประธานปางมารวิชัย พระพุทธรูปปางลีลาศิลปะล้านนา พระเพชร พระเจ้าทันใจ สัตตภัณฑ์ (เชิงเทียนไม้) ธรรมาสน์ หอไตร กุฏิ เป็นต้น เป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แต่ยังไม่เป็นที่รู้จัก เนื่องจากยังขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ทันสมัยและน่าสนใจ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน จากข้อมูลนี้จึงได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลความต้องการของกลุ่มแกนนำแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีความต้องการที่จะพัฒนาสื่อเพื่อสืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งยังใช้เป็นสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ได้อีกทางหนึ่ง

บ้านนาปัง อำเภอนาปัง จังหวัดน่าน จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ จึงได้จัดทำโครงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ สืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาปัง ขึ้นโดยมีความคาดหวังว่าจะใช้เป็นเครื่องมือนี้ในการพัฒนาทักษะด้านกานสร้างสื่อให้กับกลุ่มแกนนำแหล่งเรียนรู้ได้นำไปต่อยอดและขยายผลในการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ของพื้นที่ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ สืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาปัง ตำบลนาปัง จังหวัดน่าน

๒. เพื่อทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ สืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาปัง ตำบลนาปัง จังหวัดน่าน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่

๑) บริบทชุมชน สถานการณ์ปัญหา โอกาส อุปสรรค และแนวทางสืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาปัง

๒) การออกแบบและรูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ สืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาปัง

๓) การทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ สืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาปัง

๔) การประเมินผลการใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ สืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านนาปัง

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ อบต.นาปัง จ.น่าน

๓. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มแกนนำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แกนนำองค์กรหลักที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและสามารถร่วมกิจกรรมกับภาคีเครือข่ายได้ตามแผนปฏิบัติการของโครงการอย่างน้อยพื้นที่ละ ๒ คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรแกนนำและที่สมัครใจร่วมกิจกรรมกับภาคีเครือข่ายที่เป็นองค์กรสนับสนุนได้ตามแผนมีจำนวน ๒๐ คน สำหรับข้อมูลองค์กรหลักและองค์กรสนับสนุนมีรายละเอียด ดังนี้

๑) องค์กรหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ แกนนำกลุ่มเด็กและเยาวชน แกนนำกลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน ซึ่งได้จากการรับสมัครแกนนำที่สนใจร่วมโครงการจากพื้นที่แต่ละหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านการประสานความร่วมมือจากเขตพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) องค์กรสนับสนุน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และแหล่งเรียนรู้ชุมชน

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา เป็นการศึกษาในช่วงเวลาตั้งแต่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ – เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

นิยามศัพท์

๑. **รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์** หมายถึง แบบแผน ดำเนินการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบที่ร่วมกันพัฒนาโดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์กับองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ของบ้านนาปัง ตำบลนาปัง จังหวัดน่าน ที่มุ่งเพื่อเสริมทักษะให้กับบุคลากรแกนนำชุมชนได้พัฒนาทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์

๒. **การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์** หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาคมในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

๓. **สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์** หมายถึง สื่อที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามัคคีและใช้ชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างมีความสุข

๔. **สืบสานภูมิปัญญา** หมายถึง ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นเรื่องการทำมาหากิน เช่น การจับปลา การจับสัตว์ การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การทอผ้า การทำเครื่องมือการเกษตร และนำองค์ความรู้ที่มาสอนและนำองค์ความรู้มาสืบสานต่อรุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป

๕. **บริบทชุมชน** หมายถึง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ข้อมูลในพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรืออาจจะเป็น ดิน น้ำ ทุกสิ่งอย่างที่อยูภายในชุมชนที่มีผลต่อการปรากฏการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชนนั้นๆ

๖. **องค์กรท้องถิ่น** หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล องค์กรสาธารณสุข และแหล่งเรียนรู้ชุมชนในตำบล

๗. **แกนนำ** หมายถึง ผู้ที่เป็นหลักหรือหัวหน้าของกลุ่มชุมชนเพื่อเรียกร้อง และบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น แกนนำกลุ่มผู้สูงอายุ แกนนำกลุ่มเด็กและเยาวชน แกนนำกลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชน และกลุ่ม อสม. เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้คู่มือการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ ประกอบด้วย แนวทางการถ่ายภาพและ Video คำอธิบายเครื่องมือโปรแกรม Movie Maker การบันทึกไฟล์วิดีโอเพื่อนำไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ แนวทางการอัปโหลดวิดีโอเข้า YouTube และอธิบายวิธีสร้าง QR-Code

๒. ได้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ และเกิดความรู้ด้านการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ สืบสานภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชุมชน

๓. ได้กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ในการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลองค์ความรู้สู่ร่นหลาน

๔. เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้วิจัย แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และเครือข่ายสถานศึกษาและองค์กรภาคี

กรอบแนวคิดการวิจัย

